

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Володимир Варенко – к.п.н., доц.
Національний авіаційний університет (м. Київ, Україна)

COMPETENCE-ORIENTED APPROACH IN RECORDS MANAGERS TRAINING

Volodymyr Varenko – PhD (Pedagogy), Associate Prof.
National Aviation University (Kyiv, Ukraine)

The article investigates the implementation of competence-oriented approach to training future Records Managers.

Key words: competence, competence-oriented approach, professional training, information activities, records managers.

За новим Законом України «Про вищу освіту», прийнятим Верховною Радою 1 липня 2014 р., вища освіта характеризується як «сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти» [1]. Чи відповідає зазначеним вимогам сучасна вища школа? Питання виглядає риторичним і в багатьох випадках містить критичні коментарі. Як, яким знанням, умінням, навичкам ми сьогодні повинні навчати своїх студентів, зокрема документознавців? На жаль, попри численні публікації на задану тему, однозначної відповіді ми не почуємо.

Сьогодні необхідність вироблення узгоджених підходів до визначення змісту освітніх технологій з підготовки фахівців з документознавства й інформаційної діяльності не є чиеюсь забаганкою, а є нагальною потребою, оскільки декларації про спільний європейський освітній простір, європейські цінності реально поки що залишаються деклараціями.

Становлення інформаційного суспільства в Україні супроводжується збільшенням впливу інформації на різні сфери людської діяльності. Важливу роль у цих процесах відіграють документознавці, завданням яких є вдосконалення документної інфраструктури, накопичення й транслявання нових знань, підвищення результативності управлінської діяльності завдяки ефективному керуванню документаційними процесами. Якісна реалізація цих завдань залежить від успішного впровадження в професійну підготовку майбутніх фахівців компетентнісного підходу.

Для початку з'ясуємо поняття «компетентність». Згідно нового Закону «Про вищу освіту», «компетентність це динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність

особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [1]. Ключові слова «динамічна комбінація знань» та «здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність». Наскільки вони сьогодні реалізовані? Питання знову ж таки риторичне.

Незважаючи на вагомий внесок українських учених, (таких наприклад, як М. Г. Артьомової, Н. М. Бібік, А. А. Вербицького, І. О. Зимньої, О. В. Овчарук, О. І. Пометун, О. П. Савченко, М. С. Слободяника, Л. Я. Філіпової та ін.) відзначаємо брак загальнонаціонального професійного стандарту, чи навіть офіційно затвердженої професіограми документознавця, які зважали б на напрацювання міжнародної спільноти й наближали українську документознавчу освіту до світових стандартів.

Отже, мета статті – окреслити фахові компетенції документознавця як передумову успішної реалізації компетентісного підходу у документознавчій освіті.

Описуючи ознаки професійної групи фахівців із соціально-комунікативної діяльності, до яких належать документознавці, О. В. Матвієнко [3] акцентує увагу на таких загальнопрофесійних компетенціях, як міжособистісна, комунікативна, контекстуальна й адаптивна. Визначальною, на думку науковця, для означених фахівців є соціально-комунікативна компетентність, позитивні настанови та навички спілкування в полікультурному, поліетнічному та багатоконфесійному суспільстві. Серед професійних компетенцій документознавців дослідниця виокремлює чотири складові: документально-комунікаційну, інформаційно-технологічну, інформаційно-аналітичну, інформаційно-управлінську[3].

М. С. Слободяник [4] зосереджує увагу на компетентісному підході як найважливішому чиннику удосконалення підготовки майбутніх документознавців. Зокрема науковець поділяє фахові компетентності на ключові і професійні. Серед ключових виділяються: соціальні, культуротворчі, комунікаційні, компетенції, що пов'язані з інформацією, мотивація до безперервного навчання. Професійні компетентності поділяються автором на управлінські, організаційні, інноваційні, технологічні, інформаційно-комунікаційні.

В умовах посилення євроінтеграційних тенденцій в Україні практичного значення для впровадження компетентісного підходу у документно-інформаційну діяльність і документознавчу освіту набуває стандарт, розроблений експертами Ради Інформаційних Асоціацій Європи [5]. У ньому визначено тринадцять три напрями компетенцій, які поділені на п'ять груп – чотири основних і одну додаткову: 1) інваріантні: інформаційні, технологічні, комунікативні, управлінські; 2) варіативні: компетенції галузі спеціалізації.

Зважаючи на те, що компетентісний профіль майбутнього документознавця інтегрує як професійні, так і ключові компетенції, Г. Д. Малик [2] спробувала його вибудувати, поєднуючи міжнародні підходи

до визначення структури професійної компетентності документознавця та напрацювання вітчизняних учених.

Отже, на думку автора, в компетентісному профілі майбутнього документознавця виокремлюємо п'ять груп компетенцій: 1) ключові; 2) особистісно-професійні; 3) загальнопрофесійні: загальноуправлінські, інформаційно-управлінські, інформаційно-правові; 4) спеціально-професійні: документознавчі, інформаційно-аналітичні, інформаційно-технологічні; 5) спеціально-галузеві.

Коротко охарактеризуємо їх. До ключових компетенцій передусім належать: навчально-пізнавальні, які є основою розвитку особистості, підґрунтям для навчання впродовж життя й автономних дій; соціальні, етичні, які вможливають успішне функціонування в соціально гетерогенних групах; комунікативні й іншомовні, які забезпечують фахівця необхідними засобами для взаємодії з навколишнім світом.

За рекомендаціями європейських експертів, виокремлюємо в К-профілі документознавців шість груп особистісних компетенцій: (між)особистісні: автономність, комунікативні вміння, доступність, емпатія, командний дух, уміння вести переговори, педагогічний хист; дослідницькі: допитливість; аналітичні: аналітичне мислення, критичне мислення, синтетичне мислення; комунікативні: виваженість, розсудливість; швидка реакція, винахідливість; управлінські: наполегливість, чіткість; організаційні: вміння адаптуватися, передбачливість, рішучість, ініціативність, організаторські вміння [5, с. 59–61].

Загальноуправлінські компетенції дозволяють ефективно здійснювати глобальне управління інформаційною організацією: плануванням бюджету та контролем за його виконанням; управлінням у сфері маркетингу; управлінням людськими ресурсами; управлінням навчанням персоналу; продажем і поширенням інформації; управлінням проектами тощо.

Інформаційно-управлінські компетенції відображають сутність інформаційного менеджменту, який належить як до загальної теорії управління, дослідження операцій і системного аналізу, так і до інформаційно-комунікаційного напрямку діяльності, основою якого є фундаментальні засади інформатики.

Інформаційно-правові компетенції фахівця забезпечують дотримання вимог нормативно-правових актів стосовно діловодних процедур, збереження й утилізацію документів, вирішення складних правових проблем, пов'язаних із дотриманням інформаційного законодавства.

Інформаційно-технологічні компетенції надають фахівцеві змоги: здійснювати оцінку, підбирати й застосовувати новітні інформаційні технології, вдосконалюючи доступ до інформації; створювати інформаційні системи, бази даних, презентації; здійснювати експертну оцінку баз даних, індексації, метаданих з метою вдосконалення стратегій пошуку інформації та її ефективного використання; захищати право клієнтів на конфіденційність інформації тощо.

Інформаційно-аналітичні компетенції відображають особливості здійснення аналізу інформації, мета якого – надати масивам неопрацьованих даних зрозумілого значення. Означений вид діяльності передбачає: пошук текстової, графічної, аудіо- та відео інформації в галузевих матеріалах (як у друкованому, так і в електронному вигляді), користуючись певними пошуковими методами й термінологією; обробку інформації: аналіз, синтез, класифікацію, згортання, пошук смислів; порівняння інформації з різних джерел з метою оцінювання її надійності, переконливості, точності, значення і своєчасності; тлумачення таблиць, графіків, схем; системно-інформаційний аналіз явищ тощо.

Власне документознавчі компетенції забезпечують ефективне керування життєвим циклом документа: його створення, відбір, опрацювання, зберігання і використання.

Спеціально-галузеві компетенції забезпечують ефективний документно-інформаційний менеджмент у певній галузі діяльності. Власне, зрозуміло, що тільки в разі наявності певного рівня спеціальних знань та вмій в обраній галузі документознавець може розуміти основні галузеві концепції та технології, вміти інтерпретувати типові й нетипові ситуації, приймати інноваційні рішення.

Отже, виокремлення та усвідомлення фахових компетенцій в підготовці майбутніх документознавців є необхідною умовою їх успішного формування в руслі європейських освітніх стандартів.

Список використаних джерел та літератури

1. Про вищу освіту : Закон України, 01.07.2014 р. №1556-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3rada.gov.ua/laws/show/1556-18> – Заголовок з екрана.
2. Малик Г. Д. Професійні стандарти й компетентнісні профілі з документознавства та інформаційної діяльності: досвід західних країн [Текст]/ Г.Д.Малик // Вісник Книжкової палати. – 2010. – No 9. – С. 47–52.
3. Матвієнко О. В. Виявлення ознак професійної групи фахівців із соціально-комунікативної діяльності [Текст] / О. В. Матвієнко // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : зб. матер. IV міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 21-23 травня 2007 р. – К., 2007. – С. 255–257.
4. Слободяник М. С. Компетентнісний підхід як чинник удосконалення підготовки майбутніх документознавців[Текст] // Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері: матеріали міжнародної науково–практичної конференції. – Донецьк: Юго–Восток, 2012. С. 110–111.
5. Information and Records Management – Competency Profile / Office of Government Records, National Archives of Canada. – April 2000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imforumgi.gc.ca/documents/2000/compet/compet01-eng.aspx>. – Заголовок з екрана.